

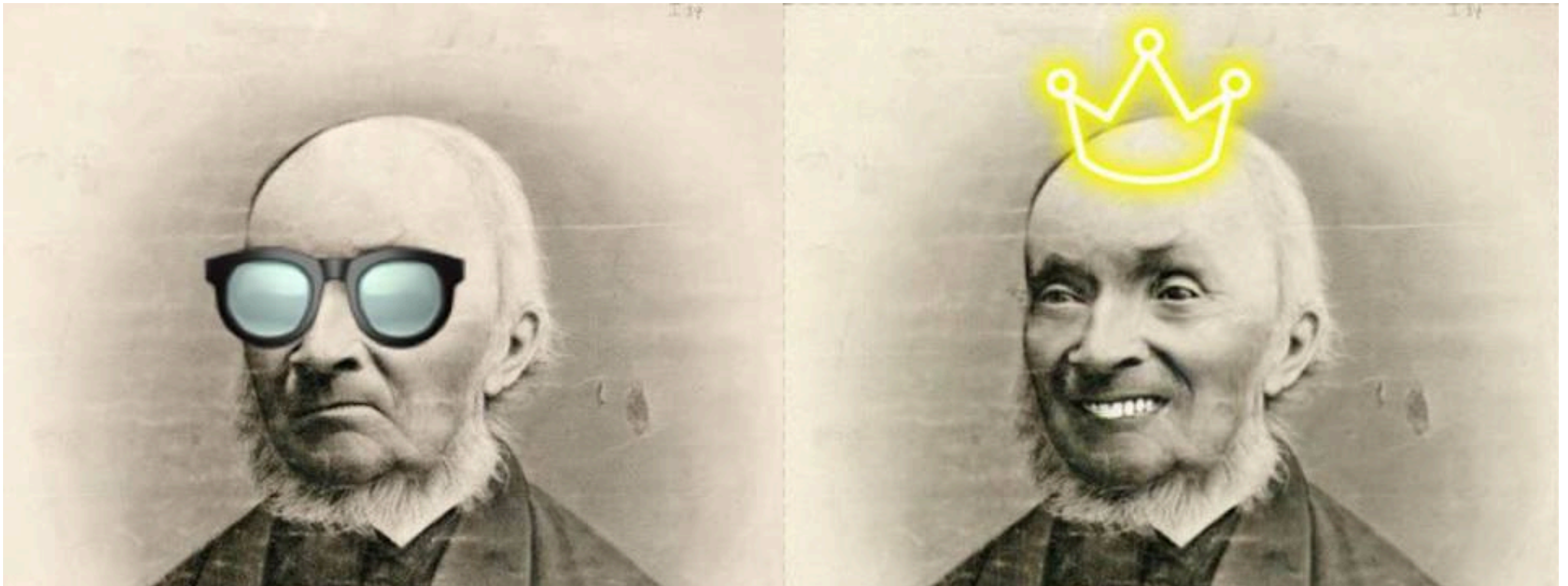


Papiravis for barn i samarbeid med fem lokalaviser



Me vil styrkja **nynorsken!**

- 1,6 prosent av norskspråklege sider på nettet er på nynorsk (Språkfakta 2015).
- Lite for barn på nynorsk
- NRK slit med å klara nynorsk-måla sine på nett (18 % i 2015, 17 % i 2016, 16% i 2017)



Kvifor bør born lesa aviser?

- Ei PISA-undersøking viser at dei elevane som jamleg les aviser, klarer leseprøvene best.
- Sterk samanheng mellom avislesevaner og innstilling til skule og studiar.

Stort samarbeidsprosjekt starta hausten 2017

LNK/Framtida.no
Magasinet
Det Norske Samlaget
ABC Startsiden
Nynorsksenteret
Hallingdølen
Hordaland
Os og Fusaposten
Sogn Avis
Sunnhordland

og viktig støtte frå
Utdanningsdirektoratet og
Kulturdepartementet!



Nyhende

Kultur

Visste du at?

Fritid

Meiningar



Statsministeren svarar på lesarspørsmål om skulen

Mobbing



Prins William og hertuginne Kate er i Noreg

Mobbing



8700 elevar seier dei vert mobba av vaksne i skulen

naturfag



Dette har skjedd berre fem gongar sidan 1900

Kva skil oss frå dei andre – kva er **unikt** med tilbodet vårt?

- Nynorsk
- Lokal tilknyting
- Pedagogisk tilbod

Framtidajunior.no så langt:



- Over 33.000 brukarar sidan starten
- 26 % av kontaktlærarane på nynorske barneskular seier dei har brukt Framtidajunior.no i klassen sin
- 500 nyhende- og faktaartiklar og 35 kvissar
- Skrivekonkurranse med over 300 bidrag
- Skulebesøk og kurs i å skriva bokmeldingar og lesarbrev

Papiravis frå november 2017

24 laurdag 23. DESEMBER 2017

Møre

Ein ny generasjon avislesarar – på Nynorsk!



* Alle elevane i fjerde klasse på Bratteberg skule får kvar si utgåve av Framtida Junior.

Fjerde klasse ved Bratteberg skule har byrja å abonnere på avisa Framtida Junior. Det er ei nynorskavis som er særleg retta mot born og unge. Volda Mållag rosar initiativet og oppmodar andre skular til å gjere det same.

Elevane sit allereie med hovuda djupt i avisa når Møre kjem på besøk. Dei har nent fått den andre utgåva av Framtida Junior, og les om statsminister Erna Solberg, skodespelarane frå NRK Super-serien «Min venn Marlon» og om korleis robotar kan verte nytta i framtida. Klassekameratane Lukas Johansen og Jørgen Sørheim Hjelte tykkjer det er lettare å lese ei avis som er på nynorsk.

– Det er meir likt stilk vi snakkar til dagleg, meiner dei to.

Ein pause frå lærebøkene

– Dette gjev elevane moglegheita å lese nynorsk på ein annan måte enn dei møter i lærebøkene, og det er viktig at elevane får møte nynorsk i så mange kanalar som mogleg, seier lærar for 4. klasse ved Bratteberg skule, Sonja Rydjord.

Skuleleiinga har teikna abonnemntet, som inkluderer ei avis til kvar elev i klassa.

Rydjord seier at elevane no får gjere seg kjende med avisa, før den skal verte meir nytta i undervisninga utover ryktet.

– Då skal elevane lære meir om media, og vi vil ha fokus på spek-

ket og dei ulike sjangrane som vert nytta i ei avis, seier ho.

Får ros frå Mållaget

Volda Mållag arbeider for å ta i vare nynorsken og dialektene, og for at fleire skal nytte nynorsk i det daglege. Dei rosar initiativet frå Bratteberg skule.

– Borna les mykje på nett i dag, og der meiner dei ei stor overvekt av tekstar på bokmål. Difor er det flott at det har kome eit godt tilbod til born og unge på nynorsk, seier langvild Rydjord Hansen og Godrun Kløve Junhi i Mållaget. Dei vil aktivt oppmunde andre skular i Volda kommune om å gje elevane sine liknande tilbod som 4. klasse ved Bratteberg skule har fått. Mållaget vil også arbeide for at det skal vere nytta nynorsk i app-ane som vert nytta i dei ulike digitale læringsverktøya i Volda-skulen.

– Av og til les vi Møre også Ronja Oudal og Charlotte Lindner sit saman på bakre benk, og begge les ein artikkel om born og unge som har eigne bankkort.

– Har de bankkort i sjelve?



* Ingvild Rydjord Hansen og Godrun Kløve Junhi i Volda Mållag er imponerte over avisa som er retta mot born og unge. Mållaget vil oppmunde fleire skular i Volda kommune om å gjere som Bratteberg.

– Nei, men vi tykkjer det er ei interessant sak, og det kan vere godt å ha nokre tips når vi ein gong får våre eigne kort, seier dei. Elevane synar fyrst og fremst avisa i skuleundervisninga, men

dei som har lyst kan ta den med seg heim. Men då må dei hugse på å ta den med attende til skulen. Ronja og Charlotte har gjort det, og begge er ferdige med den fyrste utgåva av avisa.

– Av og til les vi Møre også, seier dei, og får tomme opp frå underneikaa.

© ERLING OLAV STOREGHERDE

Målet til Framtida junior:

- laga ei avis som er så kjekk, interessant og spennande at ungane vil ha lyst til å lesa ho utan at dei får beskjed om å gjera det
- laga ei avis som er så lærerik og nyttig at foreldra og lærarane vil ønska at borna bruker tid på avisa.



Kva seier **elevane**?

Kva likte du best i avisa?

Eg likte best at det handla om forskjellige ting. Det er bra at det er fittasse (faktisk) avisa for då lærer me nye ting. Det er bra at det er for barn og. Det er gøy at det står om korleis folk blir trygge på skulevegen. Det er interessant og lese om nye ting eg ikkje har lese om før. Eg fekk mange idear til forskjellige ting.

Terningkast



Kva likte du best i avisa?

alt

Terningkast



Kva likte du best i avisa?

Eg likte alt i avisa!!

Går det an å **tena**
pengar på dette
?

Fordelane med samarbeid:

- Deler på kostnader og risiko
- Større gjennomslagskraft
- Lettare å få støtte fra støtteordninger
- Lærer av kvarandre

Muleg å få napp på **prosjektstøtte**

- Fritt Ord
- Sparebankstiftingar, allmennyttige fond
- Offentlege støtteordningar
- Innovasjonsfond?

Kva nytte har prosjektet?

Kven vil dette hjelpa?

Kvifor er det aktuelt?

Glokalt klimaval 2015

- samarbeid med Sunnhordland og Grannar

8 onsdag 8. juli 2015

Sunnhordland | NYHENDE |

| NYHENDE | Sunnhordland

onsdag 8. juli 2015 9

Klimaendringar gjer at Stord kan bli nytt vindistrikt



GLOKALT KLIMAVAL. Fram mot lokalvalet til Sunnhordland, i samarbeid med Framtida.no, skissar vi dei generelle utfordringane til eit beredskaps samfunn. I tillegg med desse spørsmåla: Har alle ha ei rett? Difor treng me også spørsmål om kva for ting som kan forsvare dei generelle. For innspel, ta kontakt på info@framtida.no eller redaksjonen@sunnhordland.no. Artikkelserien er støtta av RØDT ØY.

Stadig fleire dyrkar vindruer i Norge. Sett med norske drueauge har klimaendringane både positive og negative konsekvensar.

ANDREA RYGG NETTVEIT
FRAMTIDA.NO

— Klima er den største utfordringa, men ein kan jo gjera klimaforbetrande tiltak som til dømes å leggje agryddik over, seier drueentusiast Knut Sætrevik (69).

Vin på menyen i militæret
Tomrøen spaserer mellom orsma drueblomar ved sjøen i Sætrevik på Stord. Der ingen skulle tru at nokon kunne dyrke vindruer. Her har han brakt mangfaldige timar og dyrka over 150 ulike druesortar gjennom fleire år. Det er prøving og feiling.

Hybriden Rondo har han hatt i 10-15 år. Den krev lang vekstsesong, og drueentusiastane er ikkje heilt nøgd med vinen. Men norske forhold krev hardføre druer.

Han har lenge interessert seg for fruktdyrking, men interessa for vin fekk han då han tok faget vin- og meryllere i militæret. Etter kvart har druen teke over for den andre frukta. Og med interessa for dyrking kjem ei naturleg interesse for vør, vind og klima.

Klimanotat
Da Sætrevik starta med den hobbyen i 1988 var det lite snakk om klimaendringar, som no er eit høgtaktuelt tema.



— Dette er Edem hage, seier drueentusiast Knut Sætrevik (69). ALLE FOTO: ANDREA RYGG NETTVEIT

— Eg ser på notata mine at me byrjar å få eit varmare klima, men det går i bølgedalar. For meg er det forferdelig vanskeleg å seie noko om klimaendringane, når ikkje ein gong forskarane greier å finna ut av det. Dei er heller ikkje heilt enige om kva som forårsakar det, men dei fleste hallar mot at me har ein effekt på klimaet. Forskarane har sagt i mange år at me risikerer mykje meir nedbør her i nord. Dei siste somnane har det vore nokre kjempedrygde byr i juni og juli, då druen blomstrar, som eg ikkje har sett maken til før. Så forskarane har mykje rett i det dei sa for nokre år sidan, meiner drueentusiastane.

Dramatisk drueår
2014 var eit kanonår, medan årets druer ligg om lag tre veker etter skjema på grunn av ein unormalt kald vår. 2015 er det dårlegaste året på 2000-talet – sett med drueauge.

Saltvassros, som feia over druerankane då stormen «Nina» herja Vestlandet i

vinter, er heller ikkje anbefalt. — Det går i sykhusar, mellom fem og sju år mellom kvar flote sommar. 92, 97, 2002 og 2006 var fine, før det gikk litt lenger tid fram til supersommaren 2014. 2011 og 2012 var det kalde vintrar som gjorde at springa kom seint i gong, fortel Sætrevik, og legg til at hadde det ikkje vore for Golftraumen kunne me ikkje ein gong tenkt på druer i Norge.

Etter varme sesongar ser han ei oppblomstring av skjoldlus, som kan truga små drueplanter. Veps og sniglar kan truga øvingane, men dei drueplantane som vert dyrka i Norge er ikkje plaga av sjukdommar. Det gjer det

lettare å driva økologisk.

I danske fotefar
Sætrevik er ikkje i tvil om at Norge er i ferd med å verte eit vindland. Det norske vinmiljøet er no på om lag same stad som våre danske naboar på 90-talet. Den gong var Sætrevik med i foreininga til dei danske druekyrkane, no går han i t-skjorte med plakfruka «Norske druekyrkere».

Både Sverige og Danmark har vorte EU-godkjende vindland og byrjar snøli i å internasjonalt merksemd. Då er det i tillegg med Tyskland heilt kvitvin og musserande vin dei skandinaviske landa er konkurransedyktige med.



Når ein druesett har vorte kryssa med ein annan så kan veranset med anna pollinering.

Her heime plantar stadig fleire ut druer, anten for eigen

nyting, eller med tanke på kommersiell produksjon. Aliterie i perioden 1995-1999 vart det produsert kommersiell druevin av Svein Erik Hansen på Hallingstad gard i Vestfold. No har den andre

kommerielle vingrodusenten starta opp her til lands og du kan få musserande vin frå sote Solaris-druefrå Lier.

På Grav har Lerkjua vingard planta ut ein god del vinstokkar, og i As satar Hans Rosenfeld på druer i drivhus, som gjev litt færre klimaatfordringar. Det er og fleire utplantingar på Austlandet, Sørlandet, i Stavanger og i Sognslid.

Prisproblem
Anita Sønseth i Bioforsk



Drueklonane liknar på små drueklonar allereie, men på grunn av ein kald vår ligg dei tre veker bak normal modningsprosess.



Skjulte fortel kva forvinter det er og kva tid det er laga.



2015 er ikkje eit særlig godt år – sett med drueauge.

Øst har flitt med seg entusiasmen i det norske druemiljøet. Bioforsk Øst hadde fram til 2009 ein testgard der dei freista å prova ut aktuelle druesortar på friland i innlandsklima.

— Kva meiner du, er Norge i ferd med å verte ein vindland?

— Ufordringane for Norge er at me har for kort vekstsesong. Nye sortar, og pågåande klimaendring vil gjera at me får betre foretsemdar for dette i framtida. Men tradisjonelt er me vel kanskje meir eit sider- og elproduserande land, svarer Sønseth på epost.

I tillegg til klimaatfordringane peikar ho på druevaltet og på produksjonskostnadane for norsk vin kan verte

for dyr til å gjera han konkurransedyktig samanlikna med utanlandske vinar på Vinmonopolet. Ho ser likevel ein marknad for lokalproduert vin.

Sol, syre og sødme
Sætrevik har ikkje planar om å satse kommersielt på vinproduksjon, han trivst godt med hobbyen. Og det er ikkje fritt for ut folk vert overraska over at han får til å dyrka druer i norsk vestlandsklima.

— Ute i det fri kan overdekking med agryddik eller steinar som samlar og porjioner ut varme vera tilsk som gjev meir varme og høgare sukkerinnhald. I oktober er den norske vekstsesongen over, og haustinga avslører

om syre og sødme er i balanse.

— Fotoyntese og temperatur er viktig. Sol er energien. Ein skal helst ha tolv timar sol i sommarsesongen på eit frilandshelt, forklarar Sætrevik, som sjølv er velkjend med utvalte timar i sitt drueparadis når sommaren er på sitt lysaste.

— Fotoyntese og temperatur er viktig. Sol er energien. Ein skal helst ha tolv timar sol i sommarsesongen på eit frilandshelt, forklarar Sætrevik, som sjølv er velkjend med utvalte timar i sitt drueparadis når sommaren er på sitt lysaste.

Under halvparten av partia nemner klima



GLOBALT KLIMA, fram mot lokal val i Sunnhordland, i samarbeid med Framtida.no, derav er det gode saker til sjønsdags til et bærekraftig samfunn, i møte med disse spørsmåla har alle ha ei rett. Eller tungt me og på spørsmåla dine om kva løyningar som kan finst i det gode samfunn.

For kva på? Ta kontakt på sp@framtida.no eller redaksjonen@sunnhordland.no. Artikkelserien er starta av **Per Eid**.

Leitaren i Naturvernforbundet i Hordaland meiner det er overraskande at så få lokalparti nemner klima i programma sine.

TOR HOGRE, FRAMTIDA.NO

Framtida.no har undersøkt klimapolitikken til alle partia som stiller til val i sju kommunar i Sunnhordland. Av dei 55 partiprogramma me har gått gjennom, er det berre 24 som nemner klimaendringane eksplisitt.

På Stord er det berre MDG, Sp, SV og V som brukar ordet klima i programmet sitt. Det utgjer fire av ni parti. Sjølv om dei ikkje nemner klima eksplisitt, har likevel Ap, Høgre og KrF

programfesta miljøtiltak. Partiet Dei Kristne og Frp nemner derimot ingenting om klima.

Neglisjerer viktig tema
Susanne Herstad i Framtiden i våre hender på Haugalandet, meiner det låge talet tyder på ei neglisjer av eit viktig tema.

— Eg trur det gjer miljøet vil halda fram med å veksa og vera ein trend, slik at det etter kvart vert klart at ikkje tenkja på dette i planlegging av framtida. Folk som følgjer med vert kor viktig det er, seier ho.

Halldan Wiik i Besteforeldres klimasaksjon meiner tala er skuffande, men ikkje overraskande.

— Eg er sikker på at ein del veljarar, og særlig dei yngre, vil merka seg kva parti som er på bunnen i klimasaka. Dessutan arbeider tida for oss. Mitt stalling er at dette er det siste valet der politiske parti tek sjansen på å syna at dei tenkjer så lite på ei utfordring som stadig fleire menneske er opptatte av, kommenterer han.

Opplæring i Naturvernforbundet i Hordaland, Synneve Kvamme, meiner lokalpolitikarane har ei viktig rolle å spela i møte med klimaendringane.

— Klimaendringane er eit globalt problem, men løysingane og tiltaka må gjennomførast lokalt. Difor spelar lokalpolitikarar ei nøkkelfrolle i kampen mot farlege klimaendringar, og dette ansvaret må dei ta på alvor, seier ho.

Kvamme meiner det er overraskande at så få har ein politikk mot klimaendringane i valprogramma.

— I desse kommunane har politikarane eit stort forbedringspotensial! Ikkje minst er fleire av desse kommunane kystkommunar. Dei er spesielt utsette for eit destabiliserende klima, havstigning og ekstremvær som me sannsynleg vil få sjølv om me greier å nå togradsmålet. Difor undrar eg meg over at ikkje fleire politikarar i desse kommunane set klimaet på dagsorden, seier ho.

— Tidene endrar seg. Programmet var godkjent i februar, og sidan har motkonjunkturpolitikken på Stord vorte meir aktuell.

Harry Herstad

Grannverdir
Harry Herstad er ordførerkandidat for Stord Arbeidsparti. Han er ikkje medlem i Ap manglar eit klimafokus i programmet.

— Me har klimaperspektivet inne i programmet vårt. Me har til dømes eit langsiktig perspektiv på arealplanlegging, som er noko av



Stord Ap sin ordførerkandidat Harry Herstad meiner Ap har lagt berkekrav som ramme for sin politikk. ANSVARFOTO: PER EID, LÅSEN

messig berekraftig utvikling i Stord-samfunnet.

Oljeversend

Herstad pekar likevel på at han ikkje går inn for å støgge alle oljeversend, men heller for ei løysing der ein lausar nye løysingar inn i den eksisterande.

— Tidene endrar seg. Programmet var godkjent i februar, og sidan har motkonjunkturpolitikken på Stord vorte meir aktuell. Me har oppnådd industrien til å venda seg mot grøn teknologi og meiner gode bodforhold må få støtte. Me meiner også at ein må ta seg tid til og råd til å gjera vedlikehaldsarbeid for å unngå sluker, og me

har stilt krav om at Stortinget må styra Statoil slik at helse-, miljø- og tryggleikssyn vert teke hand om.

Kompromiss og dilemma

Er lokalpolitikarane for lite opptatte av klimaendringane, eller er det ei endring på gang?

— Eg trur at alle tenkjande menneske har ein eksistensiell angst for alvor i denne krise. Eg kan vera uroleg for om me klarer å finne gode nok løysingar tidnisk, men eg forsøker å ta det innover meg, og verte meir medviten, seier Herstad.

— Samstundes består politikk av kompromiss. Hestane vart ikkje skotne den dagen

bilen vart oppfunnen. Me må satsa meir på grøn teknologi, men me kan ikkje kasta inn korta innom den petromarine næringa. Det er urealistisk å tru at ein kan fasa ut olje på ein augneblink, seier Herstad.

Han trur det vil koma eit vendepunkt i politikken, men meiner det må vera strategisk riktig.

— Eg trur dei fleste ansvarlege politikarar tenkjer slik. Me håper at kompromissa lar seg kombinera med miljø, og på Stord skal me gjera det me kan for å få det til å gå i hop.

Ordførerkandidaten er samstundes glad for preuset som kjem innifrå, frå dei

yngre i partiet.

— Den unge generasjonen i ALUF og mange andre pressar meir og meir på for at miljø skal verta ein høgare prioritet. Dette er ein veldig viktig kritikk innifrå

og utanfrå, som vil krevja tilpassingar.

— I alle gjeld i kva grad partia brukar ordet klima eller klimaendringar, fleire av partia har likevel valde å arbeida for ei bærekraftig utvikling til dømes, og tala er etter berre nylig som ein pålegg.

	Ap	Dei Kristne	Frp	Høgre	Krf	Kystpartiet	MDG	R	Sp	SV	V	Bygdeliste
Stord	Nei	Ja	Nei	Nei	Nei	x	Ja	x	Ja	Ja	Ja	Nei
Fjell	Nei	x	Nei	Nei	Nei	x	x	x	Ja	Ja	Nei	Nei
Tyneset	Nei	x	Nei	Nei	Nei	x	Ja	x	Nei	x	Nei	x
Bømlo	Ja	Nei	Nei	Ja	Ja	7	Ja	x	Nei	Ja	Ja	x
Kinnherad	Ja	Nei	Nei	Nei	Nei	x	Ja	Ja	Nei	Ja	Ja	x
Elne	Ja	x	Nei	Nei	Nei	x	x	Ja	Ja	Ja	Nei	x
Sveio	Ja	x	Nei	Nei	Ja	x	Nei	Ja	Nei	Ja	Ja	x

Ja: nemner klima

Nei: nemner ikkje klima, men skriv at dei

1: vil arbeida for miljøvennleg beredkraftig utvikling

2: vil satsa på grøn energi eller grøn transport

3: vil leggja til rette for miljøvennlege energiløysingar

4: vil ha miljøretta kommunepolitikk

5: vil forvalta naturar på ein forsvarelig måte

x: stiller ikkje liste



Kommunal- og moderniseringsminister Jan Tore Sanner med Fjellandens Wenche Tjelle og Stord-ordførar Lå Karl Eide.

Sanner: –Viktige for å nå klimamål

— Kommunane er svært viktige for at me skal nå klimamåla våre, seier kommunal- og moderniseringsminister Jan Tore Sanner (H).

Under halvparten av partia i Sunnhordland nemner klimaendringane eksplisitt i programma sine. Samstundes seier kommunal- og moderniseringsminister Jan Tore Sanner (H) at kommunane spelar ei sentral rolle i møte med desse endringane.

Kommunane er svært viktige for at me skal nå klimamåla våre, svarar ministeren, når Framtida.no spør kva rolle kommunane har for å nå klimamåla Norge har sett seg.

Ministeren nemner energibruk, arealforvaltning og tilrettelegging for effektiv transport som saker der kommunane har ansvar som påverkar dei norske utslappa.

Nylig møttast fleire politikarar til debatt i regi av kommunestorens interesse- og arbeidsgivarorganisasjon, KS. Bakkeppet var ein hasteredskap frå direktør for interessepolitikk i KS, Helge Eide.

— Dei nye kommunestyra og fylkestinga som vert valt i år vil vera dei siste som kan påverka om me når klimamåla for 2020, som Norge har meldt inn til FN.

Helge ei pressemelding frå KS, la Eide vekt på at me er avhengige av avgjerder teke i kommunane for å nå sentrale mål om klima og miljø, samstundes som kommunane er avgjengige av statlege styresmakter for å kunne bidra.

Helle Holmås i SV skulda staten for å oversjå engasjementet han meiner finst i kommunane.

— Målet vårt er null utslipp, og då må me byrja med folk. Staten har vorte ei sinke til å utnytte engasjementet som allerede finst i kommunane, sa han.

— Det er mange dome på stor vilje i kommunane, og det er vår jobb å sørge for eit lovverk som ikkje er til hinder, sa Ola Elvestuen (V).

Rasmus Hansson frå MDG tok hardare i: — Det er sjokkerande korleis om lag alle snublar i fylte på med vegar og kjøpenter utanfor sentrum, sa han.

Marit Arnstad frå Sp støtta Hansson i at staten må setja ein stopper for trenden med store kjøpenter utanfor bykjernen, skriv KS.

Korleis kan me setja
klima, det grønne skiftet
og klimatilpassing på
agendaen i 2019?

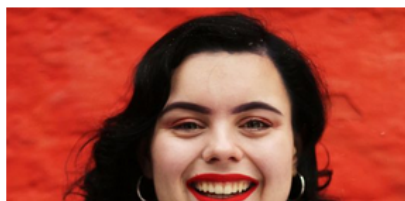
Me samarbeider gjerne med fleire!

Innhald til nettsidene dykkar:

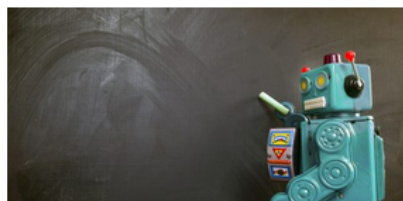
Siste nytt frå **FRAMTIDA.NO**



Vil behalde eldre litteratur- og språkhistorie



OECD tilrår endringar i yrkesfaga. Elevorganisasjonen er ikkje overraska.



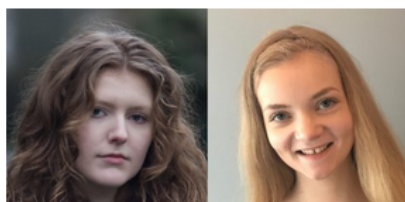
Slik ser framtidas skule ut, ifølgje norske elevar



Winnie Madikizela-Mandela – endeleg får ho kvile



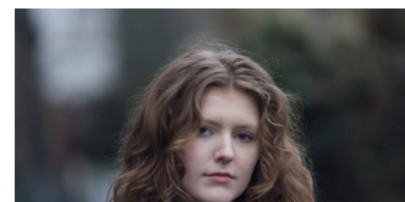
Kva er eigentleg ein optimal skule?



Vann skrivekonkurranse om skulen for framtida



Moderne bygdepoesi



Oui, oui, monsieur, meir framandsnråk takk!

På TV akkurat no



14.20 I jegerens gryte



13.55 Sjeldne svaner i ny Svanesjø



11.05 Ingen sending



14.30 Bolighjelpen - Vancouver

Sjå heile TV-Guiden >

Bli venn med Framtida junior!

Facebook.com/framtidajunior

Instagram.com/framtidajunior

